

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt.
Előfizetések és hirdetések helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.
Helyben előfizetheti: a szerkesztőségnek, a kiadó-hivatalnak; Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben.
Egyszeri szám ára 5 kr. o. 6. sz.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: bélső-tordautca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, 1-56. szám, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: 81 hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségnek, a kiadó-hivatalban, Demjén Liszló könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstejn és Voglerdel (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
Nylltér sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY”

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj: egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt o. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-példánnyal szolgálunk.

Van-e helye a theológiának a kolozsvári egyetemen?

A magyar birodalom keleti felének, egy nagy országrész szellemi érdekeinek, s ezekkel kapcsolatban a kolozsvári egyetemnek kérdése oly fontos, hogy lehetetlen eleget foglalkozni vele. Bizonyítja ezt az a tény is, hogy bár a kolozsvári egyetem tényleg e hó 10-én megnyílt, mindazáltal a kormány ma is foglalkozik e kérdés végleges megállapításával s az egyetem végleges szervezésével. Ugyanezért helyén lesz elmondani e tárgyban szerény véleményünket. Meglehet, hogy lesz benne oly észme, a mely a kérdésre világot derít, s a végleges szervezés nagy művét elősegítheti. Az igazság csak akkor derülhet ki, ha mind a pro, mind a contra okok elé vannak adva.

Hála Istennek és a magyar kormány őszinte törekvéseinek, a magyar birodalomnak egy második egyetem is jön adva, s a mi legfontosabb, épen az ország keleti felében van felállítva; ott, a hol a szükség leginkább igényelte ennek létesítését. Valljuk meg őszintén, nagyon sok idő kellett nekünk magyaroknak ahoz, hogy egy erdélyi egyetem eszméjével megbarátkozzunk, s annak felállítását őszintén akarjuk. A magyar állam az eszme megpendítése után 300 év múlva jutott oda, hogy míg a kis Sweiczban 3, s a biharmegyénél nem nagyobb bádeni nagyhercegségben 2 egyetem létezik, a közművelődés előmozdítására egy második egyetemet állítson fel.

A kolozsvári egyetem felállítása s megnyitása oly tény, a mely Erdély specialis érdekeit, ha minden tekintetben ki nem elégíti is, de nagy mértékben előmozdítja. A kolozsvári egyetem oly tényező lesz, a mely az erdélyi szegény szülék gyermekei nevelését megkönnyíti, a mely a művelődés fáklyáját a nép rétegei közé beviszi, hazánk polgárainak minden osztályában feléleszti a tudomány iránti kedvet és a kiképzett tudósoknak működési tért nyit; szóval Erdély szellemi fejlődésére jelentékenyen hat.

Amde mindez előnyök mellett is lehetetlen el nem ismernünk, hogy a kolozsvári egyetem, ugy a hogy meg van nyitva, nagyon hiányos. A hiány különösen három oldalról tűnik fel. Hiányzik a kolozsvári egyetemen a polytechnium, theologia és összehasonlító nyelvészet; valamint a francia, angol és keleti nyelvek, a melyeknek pedig, mint a magasabb tudományokhoz és fejlettebb irodalmakhoz juthatás eszközeinek mulhatatlanul taníttatniok kellene.

Ezek oly hiányok, a melyek az egyetem fogalmát tökéletesen lerontják és a kolozsvári egyetemet alsó brendü intézette devalválják. E lényeges hiányokat a törvényhozásnak és kormányának legközelebbiről mulhatatlanul ki kell pótolnia, ha nemcsak egy néhány pályát és, ifju művelődését, hanem kivétel nélkül minden honpolgár szellemi művelődését óhajtja előmozdítani. Magában véve már az is nagy nyereség, hogy a Kolozsvárt eddig létezett jogi és orvosi akadémiai facultások egyetemi facultásokká lettek, s meljéjük egy tanár-képezde, vagy a maga

valódi nevéen nevezve egy egyetemi fő gymnasium is állított fel. Azonban mind ez nem annyi, a mennyit az ország érdekei, az államgazdaszat célja és a kor kívánalmai méltán megvártak. Kolozsvári egyetemünk tehát nagyon hiányos; szóval kolozsvári egyetemünk nem egyetem.

S vajon honnan erednek e hiányok? Valószínűleg onnan, hogy az oktatásügyi miniszterium, mint szintén azok a tanfériak, a kiknek véleményét, az oktatásügyi miniszter e tárgyban kihallgatta, nem sorozták a real tudományok közé az összehasonlító nyelvészetet; nem mertek oly költséges intézmény létesítéséhez fogni, mint a polytechnicum; s nem akartak egy a mai divatos nézetek szerint kényesnek nevezett oly facultást állítani fel, mint a theologia, az az evel kapcsolatos tudományok.

Annai bizonyos, hogy az összehasonlító nyelvészet nem real tudomány, a politechnikum pedig tetemes kiadást igényel, s ezt egyszerre nem lehet felállítani. De hogy a kolozsvári egyetemen soha se legyen összehasonlító nyelvészet és polytechnicum, ez mind a tudomány, mind a honpolgárok érdekei szempontjából végtelen hiba lenne. Ez esetben ismét csak ott állanánk, a hol eddig. Az erdélyi szegény szülék gyermekeinek — mint eddig — ezután is, vagy Pestre kellene menni, hol szegény ember nem taníttathatja gyermekét a drágaság miatt; vagy pedig külföldre, a hova szintén nem mindenki küldheti gyermekét, — s e mellett a pénznek az országból való kivitelével megcsönkítaná az államvagyonát. Mi csak akkor leszünk nagy, erős és művelt nemzet, ha az állam a tudományokhoz való juthatást a szegény nép számára megkönnyíti, a műveltséget szaporított tényezők által általánosítja és a közvagyon csorbítását meg nem engedi.

A mi már a theológiát illeti, e tekintetben mindazok tévednek, a kik a kolozsvári egyeterről a theológiát kizárandónak vélik s akarják; mert azok véleményét semmi alapos ok nem igazolja. S hisszük, hogy midőn a kormány és törvényhozás a hazai egyetemeket véglegesen szervezi, nem fog bünt követni el maga és a tudomány irányában.

A kik a theologiai facultást az egyetemből ki akarják zárni, két szempontból indulnak ki. Először is azt mondják, hogy a theologia nem tudomány, hanem csupán hypothesis, s ez esetben felesleges a tanítása. Másodszor azt, hogy a theologia tanítása egyenetlenséget idéz elé a létező felekezétek közt, s ezért veszélyes.

Mindkét nézet téves. Ha a theologia hypothesis volna, akkor nem vált volna oly hatalmas polgárisító tényezővé, a milyennek magát az emberiség történetében bizonyította; mert polgárisító hatalommá csak pozitív elvek összege válhat, továbbá nem volna oly imponáló története és befolyása, s nem tanítanak az összes egyetemeken és akademiákon. Ha pedig veszedelmes volna, akkor az államnak kötelessége volna nemcsak a theológiát zárni ki, hanem kizárni mindazt a tárgyat, a mire nézve az emberek valaha különbözőleg gondolkoztak, s a mire nézve különböző elméleteket és rendszereket állítottak fel.

A theologiai facultás ellenzése, leginkább onnan eredt, hogy az emberek összevették a vallást a vallástudománnyal. Pedig a kettő nagyon különböző. A vallás egyéni dolog. De a vallástudomány a tudomány tárgya. A theologia épen oly rendszeres tudomány, mint bármely más. Mert hiszen tudománynak az egy célra vonatkozó rendszereknek kapcsolatos és következetes összeállítását lehet nevezni, a vezérelvek előadásával és a rendszerek deductiv igazolásával. Ilyennel a theologia épen ugy bir, mint a római jog, vagy a physika. Hogy az egyes theologiai rendszerekben, ugy, mint némely felekezeti dogmák tanítják, sok hypotheticus rész van, az igaz. De az is igaz, hogy e hypotheseik nem alapulnak az evangéliumon, s ennél fogva nem lényeges részei a keresztény vallásnak. Maga a keresztény vallás sokkal pozitívabb, mint némely geologiai hypothesis, a mely pedig helyet nyert az egyetemen. S aztán csak azért, mert némely felekezeti dogmájában hypothesis is van, az egész theologiai tudományt el kell vetni? Miért nem teszi azt az állam a geológiával is? A geológiának amaz állítása, hogy kezdetben a mindenség göztenger volt, a melyben a vegyelem lassankint kifejtett, s a hullámokat gömbökké és izzó napokká alakította stb. semmivel sem pozitívabb annál, a hogy a theologia a világ eléállítását tanítja. Az államnak nem az a teendője, hogy hivatalosan egyik tudományt a másik felett pozitívnek nyilvánítsa, a honpolgárok közül csak a jogászt, orvost és tanárt képezze; s a theológiát az eddigi szük keretek közé útasítva, azt a hypotheseiktől megszabadulni ne engedje, hanem az, hogy taníttassa mindazt, a mire az összes honfiaknak szüksége van, segítse elő a theologia fejlődését is és tartsa gyermekének a thelogust is, hisz az is az édes magyar nyelvet beszél, az is épen ugy szereti hazáját, mint a jogász vagy orvos, s az is épen ugy adózik és áldoz a haza oltarára. Mit gondolnak a theologiai az egyetemen való tanítását ellenző tan- és államfériak: vajjon igazságos-e, hogy az, ki gyermekét theológiára akarja taníttatni, fizesse adóját az egyetem fentartására, de annak javaiban ne részesülhessen, hanem vagy külföldre vigye gyermekét, vagy itthon áldozzon ujra egy külön theologiai intézet fentartására?

S. D.

A királyföldi egyetem ülése nov. 14-én.

Jelen volt 33 küldött. Az igazoló bizottság jelentése felolvastatván az egyetem megalakult.

Legelőbb Bruckner indítványa vétett elő s 15 tagu bizottság helyett 14 tagunak választása lett élvben elfogadva. (Nem ez lesz-e az „Ausschuss,” mely senki által fel nem hiva a Királyföld uraszerzésének tervezetét kidolgozván, illő helyen egy monstre-operatummal akar maga idejében kedveskedni?)

Előveszik Schneider indítványát, mely szerint Seivertnek az egyetem jogkörét, állását tárgyzó művét küldjék meg a magyar képviselőház tagjainak — ingyen!

Macellariu nem áll jót az abban foglalt documentumok hitelességeért, ezért jónak látna előbb azokat authenticálni; nem kell a dolgot elsielni; ugy is a képviselők rendelkezésére áll a

m. kir. tudományos akadémia hiteles műve a Királyföldről; ha még is a mellett állana a többség, hogy Seivert munkáját fel kell küldeni, adják ki ezt egy az egyetemből kiküldendő hetes bizottságnak, hogy ez az adatok megbírálva véleményét adjon felöle.

Müller nem osztja előtte szóló felfogását: az egyetem már a multkor határozatlan kimondá annak jelességét s ajánlá annak elterjesztését; másfelől Macellariu módosítványa elfogadlatván Schneider indítványa célt tévesztene, mert mikorra a hetes bizottság jelentését beadná, már az egyetem nem is lenne többé együtt. Ezért szavaz Schneider indítványának egészben elfogadására.

Hánia kész lenne Müller példáját követni, ha bebizonyítatik, hogy a mult évi egyetemnek létezik olyan határozata, mely a Seivert-féle műadatainak hitelességét constatálta.

Ere a jegyző felolvassa az egyetem illető határozatát, mely Seivertnek köszönetet szavaz a mű elkészítéséért.

Schneider nem érti, miért kételkedik Macellariu, hisz Seivert műve nem kritikai értekezés, hanem okmányok másolatainak gyűjteménye; a másolatok hitelességéről kezeskedik az, hogy szakértők másolták le az okmányokat; különben is az egyetemre miatt semmi felelősség se hárul, csak az ország képviselőinek teszi lehelővé a munka átolvasása után önálló ítéletet formálni a kérdéselt ügyben.

Macellariu e felvilágosítás által nincs megnyugtatva, ragaszkodik módosítványához.

A szavazás megejtetvén, a nagy többség Schneider indítványát elfogadta. 80 példányt fognak felküldeni, s ezt a szász-ajku or. képviselők konferentiája fogja kiosztani — mindez ingyen!

Macellariu indítványozza, küldjenek minden képviselőnek. Schneider bizonyítja, hogy nem lehet, csak 120 példány van, ha második kiadást rendeznek elkésnek, addig már le is tárgyalta a magyar parlament a Királyföld uraszerzését; jobb ha maga idejében kevesebben is olvassák, mint ha senki sem láthatja.

Macellariu azt kérdi miféle Pesten a „szász conferentia”? melyre a Seivertmü előztását bizni akarják. Felelet: ez a szászajku or. képviselők köre. Mire Macellariu megjegyzi, hogy ez nem mindegy!

Ezután részleteiben is elfogadják Schneider indítványát, szász conferentia helyett szász club fogja a művet osztogatni.

Megválasztatik a 14-es bizottság: Bruckner, Schneider, Dobó, Schocherus, Binder, Schreiber, Müller, Balthes, Roll, Zamner, Macellariu, Vlád, Friedrich, Pildner, Nagy. Ezeknek adják át a „Material“-t. Meglátjuk mi lesz.

Jövő ülés nov. 18-án.

Legujabb táviratok.

Lemberg, nov. 16. A tartománygyűlés mai üléseben Kowalski a közvetlen birodalmi tanácsai választások iránti indítványát a kormányrendszer állandósításának szükségével indokolja, — utalván a kremsieri alkotmány határozataira, és hogy a bir. tanács választás a tartománygyűlés egy pártnak önkényétől függ, s a magyar országgyűléssel való paritás vegget a képviselők számának szaporítása szükséges. Ezen indítványa bizottmányhoz utasítása 101 szóval 19 rúthen szavazat ellen elvetetett.

Páris, nov. 16. A royalisták börze-manővere arra volt számítva, hogy a francia járadék érkeletét Thiers izenete folytán lenyomják. A kolompok nevei nyilvános itok. Azonban ezen, Franciaország hitelesnek mesterseges megrendítésére irányzott manőver a börze ellenállásan hajótörést szenvedett.

Görz, nov. 16. Az iteni vasúti hiatal azon hivatalos utasítást kapta, hogy a Pest-Budáról jövő

utasoknak okmányokkal ellátva lenniük aziránt, hogy öt nap óta egészségesek, ellenkező esetben azok batyujá az olasz határon füstölésnek, ők maguk pedig vesztézarlatnak vetendők alá.

Kopenhága, nov. 16. A f. hó 12. és 13.-kán dühöngött orkán egész Dániában vízarádást és rombolásokat okozott; egyes szigetek majdnem egészen víz alatt voltak. A Botte szigeten mind a 17 lakos odaveszett.

Berlin, nov. 16. A képviselők házában a belügyminiszter bejelentése a kerületi rendtartást, és reményét fejezte ki, hogy a ház azt a kormány-nyal egyetértéssel fogja elintézni. Továbbá a tartományi alapjavaldalmazására és az 1873-ki bud- getre vonatkozó törvényjavaslatok terjesztettek elő. Reichensperger indítványt ad be Braunsberger val- lási oktatása miatt; míg Mallinkrodt is tesz le a ház asztalára indítványt, mely szerint a szerzetes rendeket a népskolákban való tanítástól alkot- mányyszerűleg eltiltatni nem lehet.

Értesítés a torna-vivoda megnyi- tása érdekében.

A kolozsvári torna-vivoda folyó évi Deezem- ber hó 1-én megnyitattik. Beiratásokra jelentkezhetni e hó 20-tól kezdve mindennap délután 3—5 óráig a torna-vivoda helyisége irodájában. Tornázo 1 ft beiratási, 1 ft havi díjat, városi önkéntes tűzoltók, vala- mint az egyetemi hallgatók 1 ft beiratást és 50 kr. havi díjat fizetnek. A helybeli tanintézetek növendékeire nézve a megállapodás az igazgatóságokkal jött létre. A férfiak tornáznak hétfőn, szerdán, csütörtökön és pénteken este 7—8 óráig; a nők hétfőn, szerdán, és szombaton reggel 9—10 óráig; az egyetemi hallgatók kedden este 7—8 csütörtökön este 6—7-ig; az egyet. ref. főtanoda növendékei mindennap reggel 10—11-ig; a rom. kath. Lyceum növendékei hétfőn este 6—7-ig, kedden, csütörtökön, pénteken, szombaton 5—6-ig s szerdán 4—5-ig; Az unitariások főtanodá- jának tanulói hétfőn és szerdán 5—6-ig; kedden pénteken és szombaton 6—7-ig, csütörtökön 3—4-ig; a tanítók épeze növendékei hétfőn, kedden és csütörtökön délután 4—5-ig; a pol- gári iskola tanulói szerdán és szombaton dél- után 3—4-ig; a kolozs-monostori tanit- léz. növendékei szerdán este 6—7-ig; s szom- baton este 7—8-ig; — A tanulók osztályonként csoportokra oszva nyerne oktatást. Ezeket kívül magán órákat is lehet venni hétfőn és pénteken reg- gel 11—12-ig, 2 ft beiratási s 2 ft havi díj fize- tés mellett.

Rendes vivó órák mindennap reggel dé- lelőtti 11-től délután 1-ig, s délután 5—7 óráig tartanak. Tizenkét éven alóli fiúk tanításra fel- nem vételnek, 16 éven alóli ifjak pedig csak vitórral való vivásra jelentkezhetnek. Beiratási díj 1 ft. Rendes évi díj karddal való vivásért 12 ft, vitórral való vivásért 24 ft. A beiratási díj azonnal, a ren- des díj havi részletekben előre fizetendő.

Nézőknek csak a karzatra lehet bemenni, s ha nem egyetemi tagok oda is csak egyetemi tag be- vezetése mellett. A nők tornázása alkalmával csak nők bocsátatnak be.

TÁRCZA.

Békés Gáspár.

Tíz nappal e levél kelte után, melyet úgy lát- szik Tinódi, Antalfi követársá vitt meg neki, már rendelkezett Békés a beütésre nézve; Maximilián is sürgette őt, mert Báthoriban a lengyel király- ságra nagy kilátású versenytársától akart megme- nekülni. Május 3-án (1575.) írta Békés Prágából Radák Lászlónak: „Im a kegyelmes isten előhozta az időt kit vártunk, kit noha nehéz volt te kegyel- mednek várni, de így jobb uram, hogy a dolognak jó fundamentuma legyen.“ Maximilián engedelmé- ből addig sürgette — ugymond — a portát, hogy onnan engedelmet nyert a beütésre, csak hogy ide- gen néppel ne menjen; „azt hagyta a fővezérbasa — így folytatja — hogy kmetekkel egy napot végezzek és egy helyt, és az napra — értelmünk lenne egymással — tik kmetekhez bemenjen igen titkon; kmetekkel értven egymást, az országgal támadjunk rá. Ez uram summája minden dolgoknak rövideden, hogy a honnan félelmünk volt, az uris- tennnek legyen hála, onnan mostan semmi félel- münk nincsen. Azért uram, császár (Maximilián) ő felsége, értven a portáról való választ, ő felsé- gének igen veszedelmesnek tetszik, ha engeim innát valami néppel segítene, mert a török azonnal el- velné, hogy ő felségével értelmünk vagyon; ha- nem ő felségének az tetszik, hogy végezzek ti ke- gyelmek egy bizonyos napot és helyet, hova én mehessek tikegyelmekhez igen titkon, és ti ke- gyelmek is minden fogatkozás nélkül az napon lenne mind fejenként ott az helyen. Ő felsége én mellém főhadnagyokat rendelt, kik én velem be- mennek, de csak harmadmagokkal, kik ott velünk egyetemben gondot tudjanak viselni a had dol- gaira kik közül egyik Székely Antal leszen... Te kmed fogja keményen a dolgot; mert most vagyon ideje, kiben ha ti kmetek most megcsökkennék, so-

Egyebekre s küönösen az elméleti oktatásra nézve bővebb felvilágosítást a beiratási órákban a torna-vivoda irodájában nyerhetni.

A kolozsvári torna-vivoda igazgató választ- mányának 1872 november hó 15-én tartott üléséből.

Móricz István
titkár

Szászváros, nov. 14. 1872.

Alóli tisztelettel tudatja a t. közönséggel, hogy — miután a Gyógyi fürdő részvény- társaság megalakulására előlegesen megállított 600 darab részvény a beküldött iveken aláírva van — a nagy gyűlés meg fog tartatni f. é. dec. 8-án Szászvárosban a ref. közép-tano- da nagy termében d. u. 3 órakor kezdődőleg, mi- kor is az alapszabályok és remélhetőleg egy hely- rajz is befogya a naggyűlésnek adatni.

Mely alakító nagy gyűlésre, midőn a t. hazai közönség becses figyelmét felhívni, a t. részvénye- seket pedig meghívni tisztelettel sietek, legyen sza- bad az ügy érdekében azon édes reményemnek is kifejezést adnom, mikép azon 20 ivtartó urak, kik még ivateket be nem küldték, minél több részvénye- sek nevével gazdagon küldendik be rövid időn; az igen tisztelt honfiak pedig, s a kik a szenvedő em- beriség iránti meleg részvétőknek annyiszor adták megható világos tanujelét, hazánk mivel, nemes keblű hölgyei édes hazánk e természet adta drága kincse tetteles pártolásával igazolandják, mikép a kiáltó szót meghallották, megértették, s a még szük- séges részvények is mielebb alá leszenk írva.

Aron is meg vegyük az alkalmatos- ságot. „A mult eselést hatalmunkból — mondja a nagy Széchenyi — de a jövő vendő- nek urai vagyunk.

Incze János, s. k.
szászvárosi ref. pap,
mint bizotts. jegyző.

Külföldi hírek.

Páris, nov. 15. A baloldal küldöttségének fogadása alkalmával Thiers megújítja üzenete nyi- latkozatait; a köztársaságra vonatkozólag kiemelő a hadseregnek a kormány iránti hódolatát, és a Kerdrel-féle indítványra vonatkozólag kinyilatkoz- tatá, hogy csak megnyugtató kifejezésekben szer- kesztett feliratot fogad el.

Stralsund, nov. 15. Az orkán és áradás mi- att 80 hajó veszett el. Más vidékekről is nagy károkat jelentenek.

Schleswig, nov. 14. Az árvíz két napi éj- szakkeleti vihar mellett tegnap elszakította a Fried- richsberg (vasúti állomás) és Altstadt közötti gá- tat. Gotorf vára (hol a kormány és laktanya van) a víz által elzáratott. Sok ház omlott össze. A víz magassága az 1694. óta tudvalevő legmagasb vizállásnál felett 59 centiméterrel áll feljebb. Ma apa- dóban van a víz.

A „Tiempo“ szerint Arragoniában a carlisták lerombolják a távirdavonalakat s a vasutakat, miu-

ha azután azt ne reméljük, hogy ez elé kerüljön az idő, sőt nyilvánvaló veszedelem leszen kmeteken... Eleitől fogva mindezt kívánta kmetek, im az ur Is- ten megengedte; mindkét császárnak megengesztelő szivét hozzánk; azért uram a régi szivedről és ba- rátságodról emlékezzél meg, és mutasd ki, ki voltál; nyuljunk keményen a dologhoz és gyorsan.

Ha kmednek tetszik, öcsémet (Gábert) és Székely Antalt egynehány nappal, 4 vagy 5 nappal elől bocsátám igen titkon te kmedhez, kikkel kmed menten menne a Székelyek közébe, azokkal értelme lenne te kmednek; András Péterrel is, és a többivel, a kikkel lenni kell; de az dolognak uram igen felette titkon kell lenni. A többi uraim: Csáki Pál, Telégi Mihály, Bornemissa, Kendi Gábor, Alárd uram és a többi; Károlyi László, Veres Já- nos és Szentmihályfalvi Péter deák, ezek, a többi is, a kikkel érti egymást és a kikhez bizik kmetek: a végzett helyre és napra, melyre ti kmetek egy akaratból végez, az napra lennének mind ott. Én is pedig az én keresztynység hitemre fogadok ti ke- meteknek: hanem ha meghalok, de az istennek se- gitsége velem levén, ott leszek az napon... Hi- szem pedig, hogy ha a székely uraim látják, ők is keményen fogják... Ha én szerencsére vetem kegyelmekért fejemet, kmetek is fogja keményen a dolgot, és mennél hamarabb lehet; tudja ti ke- metek, hogy ebben a gyorsaság jó... „Csak a nagy istenért vétek ne essék a nap és hely dologában.“

Külföldön Csáki Pál, Alárd Ferencz, Kendi Gábor, Csáki Balázs, András Péter, Várdi Pál deák, Barabási Ferencz, Csányi Miklós, Szentmi- hályfalvi Péter deák mindenbe beavatandók. „Az én hitemre, azt sem tudja a vajda mi lelte — így folytatja erős hittel — nem tud mihez fogni, ha ilyen hirtelen dolog találja; az mig az ő postái fut- kosnak szolgálatot széllyel, addig is en keménye- ből mi is mindnyájan együtt lehetünk. Bizonyval hiszem pedig, hogy mihelyt a gyalog is megertheti az én benn létemet, azonnal szökvén-szökik hoz- zánk. Sőt uram Lázárnak legyen értelme az nap-

tán e társulatok vonakodtak kifizetni a rájuk sza- bított sarzokat. Castells carlista főnök elfogató a taragai hat legnagyobb adófizetőt, mivel azok kö- veteléseinek ellenszegültek.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, nov. 18-án

— **Erzsébeth felséges királynénk** névünnepeinek előestéjén, vagyis ma diszleőadás tartatik színházunkban, szinre kerül ez alkalommal a „Narciss“ című jeles tragoedia.

— **Tedeum.** Holnap Erzsébeth Királyné névünnepe alkalmából nagy mise mondatik a piaci főegyházban, az isteni tiszteletet mt: Lónhárd Fe- rencz, apát — plébános fogja végezni. — Az ég áldása szálljon Felsőleges Királynénkra!

— **Az egyetemi polgárság** közgyű- lése tegnap délelőtti tartatot a lyceumi nagyterem- ben. — A gyűlést Nagy Móricz nyitotta meg, kit a jelenvoltak egyhangulag elnöknek kikiáltottak. — Beszédében alaposan körvonaloza azon álláspont- tot, melyet az egyetemi fiatalság a társadalomban elfoglal s ebből kiindulva az „egyetemi kör“-t ki- yánja megalkotva látni, mint mely leginkább elő- mozdítja az ifjuság közmeveltségét. Hivatkozott ez- után arra, hogy az ifjuság egyesítését „egyetemi kör“ név alatt, milyen határok közt tartja helyes- nek. — Szerinte a magasabb czél vagyis közme- veltség elérésében; eszközök: eszmecsere, olvasás önképzés; módok: a szellemi gyűlések; alak: sza- bad, független; a határ mértéke: reflectív, önma- gára visszaható; s végül eredménye: befolyás ha- zánk felvirágzására. — Miután hosszasan fejtegette meg az egyesülés célját, hasznát s annak életfon- tosságát, rá tért egy általa kidolgozott „alapsza- bály“-ra; melynek megvizsgálására egy bizottság választott: Isekucz, Kolbai F., Indaly Gy., Gr. Csá- ky Gy., Szontagh A., Lengyel J., Benedek A., Szabó Mózes és Biró személyeikben. Kiknek rövid idő alatt kötelességökké tétetett azon alapszabály átné- zete, vagyis bírálata, s annak a legközelebb tar- tandó közgyűlés elé való terjesztése. Ez első lépés után azon nagy nemes czél elérésére, mely az „egye- temi kör“-rel életbe lép, a közgyűlés, melőtt eloszlott volna, az ismerkedési estély felett határo- zott, s ennek rendezésére egy három tagu bizott- ságot választott. — A gyűlés 12 órakor vég- ződött.

— **Ismerkedési estély.** Egyetemi pol- gáraink ismerkedési estélye szombaton lesz, mely- nek rendezésére közmegegyezéssel következő há- romtagu bizottság: Gr. Csáky György, Benedek Albert és Rosenberger Albert választott s küldet- tet ki.

— **A katolikusok** törvény adta ön- kormányzata még mindig a jámbor óhajások közé tartozván, a kolozsvári kath. egyházmegye mult vasárnap tartott szerfelett népes közgyűlése, báró Józsi k a Lajos önmg. fényes és alapos beszéd- del indokolt indítványra következtében fölterjesztést határozott intézteni erdélyi püspök Fogarasy Mihály önmgához megkérendő, hogy az 1868- ban működött kath. autonom gyűlést a tanácskozás folytatása végett mielebb összehívni méltóztatssék.

ról: jól elhozhat ő az udvar népéből, mert ő maga is izente, hogy ha érteni adom, másfél száz lóval eljő egy éjjel... Császár ő felsége avval ajánlja magát, hogy minden segítséggel leszen titkon, semmiben fogyatozásunk nem lézzen; a nép pedig Magyarországon alig várja, hogy érthessen valamit az én bemenésem felől, a onnal mind lovag, mind gyalog eljő. Tudja kmed, minemű szeretlenül tartja a várakat a vajda, azoknak gyorsan bedughatjuk a kapuját; ő magát — nyilván azt hiszem — Vá- radra szedi ki.“

E levelet Baládfi nevű szolgájától küldé be Békés, vele bocsátván azon emberét is, ki a portá- ról Antalfi levelet neki megvitte. Szintoly erős hit jellemzi azon levelet, a melyet 11 nappal később szintén Prágából irt ismét Radák Lászlóhoz, mely- ben tudatja vele és pártjával, hogy ő felsége aka- ratából Prágából Kassára lejutott, hogy ott várja be az erdélyiek választát. Ő Bethlen várát ajánlja a ta- lálkozás helyül. „Én ti kmetekért mindent megki- sértettem én előtt — ugymond; most is öcsémrel egyetemben fejünket oda visszük ti kegyelmek közébe; az kemes isten jól adja uram; tudod uram eleitől fogva a mihez miketten kezdettünk te kmed- del, mindenkoron jól adt az ur isten. Bizony in- gyen nem vélné senki, hogy a kmes isten mire vi- szí dologunkat; mert ő felsége indította azt.“

Valóban Békés Prágából távozott; ott az volt a hire, hogy a lengyel országgyűlésre ment, Maxi- milián megválasztását elősegíteni; de nem Len- gyelországba, hanem Kassára ment, (188) megtenni a kellő előkészületeket, melyekben a császár uta- sítása folytán Reuber nem kis segélyére volt. Nem ok nélkül írta, hogy egész Magyarországon alig várják beütését, mert erdélyi és a részkebeli hiven kívül a magyarországi főurak közül is számosan gyűltek zászlója alá: Prépostvári Báimt a kallói kastély parancsnoka jól gyakorolt sereggel, Peré- nyi György, ki minden kincsét e vállalatra áldozta,

188) Hubert Languet: Epistolae Secr. P. II. p. 106.

Egyszersmind ezen fölterjesztés pártolására és tá- mogatására a többi erdélyi egyház-megyétet is felkérteni határozta. A felterjesztés és átiratok szer- kesztésére és megállapítására az indítványozó báró ur elnöksége alatt egy szűkebb bizottság kül- detett ki.

— **A helybeli „dalkör“** által f. hó 16- án, a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem me- nyitására emlékére a redout termeiben rendezett dal- és tánczestély minden tekintetben igen szépen sikerült. Az ünnepély fél 8 órakor kezdődött egy a katonai zenekar által előadott nyi- tányval, s valóságos diszünnepelelyvé alakult át, midőn esgl. titkár Tivai Nagy Imre ur a nagy- váradí országos dalverseny alkalmával versenydíj- nyert karnagy disz-vezénypálcát az érdemes egy- leti karmesternek, Hann Márton számtisztnak, csi- nos alkalmi beszéd kíséretében átnyújtotta. Meg- emlékeztet a titkár azon ügybuzgóságáról, mit Hann ur a „dalkör“ érdekében kifejtett s felhitta tovább is daltársai nevében, az egylet érdekében annak folytatására. Szóltott a magyar dal szépségéről is és kiemelve, hogy nekünk magyaroknak szent kö- telességünk oly gazdag dalgyűjteményünk darabjai éneklésére egyesülni és oda hatni, hogy annak szépsége, varázsereje a külföld előtt is elismerést szerezzen számunkra. A karnagy rövid hálatelt sza- vakkban fejezte ki köszönetét s biztosította a „dal- kör“ tagjait, e daleylet iránti örök ügyszeretetéről. Az ünnepély e megható momentumát, a vezény- pálcza átadást, egy vándorpoéta, ki sehol helyét lelni nem tudja, s ki rövid időzése alatt mindenütt körkedvességre tesz szert — meleg, érzelmdus koltói sorokban megörökíté, költeménye emlékül oltzatott ki a jelenvoltak közt. Nevezett kör az estei működésére terve, nem tudjuk, ha vajjon a méltán megjutalmazott n.-váradí versenydarabot („Dalra magyar“ Zimay Lászlótól) emeljük-e ki, avagy az anyyi tűz és precisióval előadott „Sza- badság dal“ Huber Károlytól; mindkét számot volt alkalmunk több ízben hallani, de mi meglepett s mondhatjuk bravourral lett énekelve, az az ez alkalommal először előadott „Rákoczy induló“ Engesszer átirata szerint. Hogy a solokról se felejt- kezzünk meg, megemlíti, hogy Kőrösy Lajos ur erőteljes és iskolázott hanggal énekelte egy „Bass soló“ Ernaniából, a közönségnek az ének annyira megtetszett, hogy ismételteté; kik je- lenvoltagek mondják, hogy igen megtetszett Schol- laster ur tenor-soloja a Kunokból, mely viharos tapsot idézett elő. Teljes elisme- réssel irhatunk a „Niederland“-ezred zenekaráról s karmesteréről, először azért, mert a zenekar kom- pakt teljes számban jelent meg, továbbá mert a karmester a legkedveltebb darabokkal, mikben volt választék is, mulattatá a közönséget; így p Gounod „Faust“-jából a katonai karny kifogástalanul játsza. — A daleyly mint a programmban is kitéve, ke- délyes rögtönzött színezetű tánczestély követte; jól esett szemünknek egyszer a csillag pompá- toitelles helyett egyszerűbb s mézis izléses öltözé- keket látni, az ily rögtönzött tánczmultságok már azért is jobbak, mert fesztelenebbül mozog a kö- zönség. A katonai zenekar bámulatra méltó kitar- tással huzta egész reggelig s a közönségen, mely- ben főleg a középosztály volt képviselve — lát-

Csapi Kristóf, Ponrácz Friderk a szathmári magyar őrség vezére, Melith Pál, Lónyai Ferencz, Fodorczki György, Szokolyai István, Sulyok István, Kállai Já- nos s a szorgalma, ékesszólása és hadi tudományá- ról jeles Deregyei Pál — mindnyájan ős és gaz- dag nemzetségek ivadókai — jól feyverzett lovas és gyalog csapatokkal növelték seregét. (189)

Azonban a mig Békés künn, pártja benn, az előkészületeket megtette, addig Báthori sem ült tétlenül. A Békés szemeltarása végett Kassára küldött Bornemissa Gáspártól értesítetvén annak minden mozdulatáról, maga is megtette a kellő ké- születeket, s a török segítséget sürgetni Daczo Já- nos a temesvári pasához, (190) Rácz Pétert pedig a portára futtatta. (191) Most a porta sem volt oly előzékeny Báthori iránt, nem tudósítá előre Békés szándékáról, mely tudva volt előtte, s melybe ő is beleegyezését adta; hanem bevarta, mig Báthori for- dult hozzá. A budai pasa csak jun. 30-án irt neki, (192) akkor is úgy, miatha csak akkor velt volna tu- domást a „német párt gyülekezéséről.“ A szullán pedig csak jul. 1-én Rácz Péter beérkezte után tu- dosítá Báthorit és Erdély RR-ét a közte és Békés között történetekről, daczára annak, hogy apr. 23- tól fogva — mikor Békésnek engedély adatott a beütésre — több mint két hónap forgott le. „Bé- kés Gáspár... én nekem ira és könyörge, — írja a szullán a RR-hez intézett levelében — hogy én ő neki egy helyt adnék; hogy ha vagy a moldvai vajda, vagy a havasalji meghalna, valamelynek vaj- daságát neki adnám. Én is ő neki oly választ adék, hogy én ő neki Bécsből az én birodalmamban ura- ságot nem adnék; de ha hozzám bejőne, az én fé-

189) Bethl. II. 294—5. II. Hubert Languetus egy- kuru szász követ hiteles tudósítása szerint lengyelek, oláhok, németek sőt törökök is csatlakoztak a Békés ma- gyar táborához. I. u. o. 112 l.

190) Bethl. II. 288 l.

191) Bethl. II. 296 l.

192) Szalay Adalék. 238 l.

szott, hogy jól mulat; a jelen volt hölgyek szépségükkel és kedvességükkel mindenkit elbájosítottak, ha már meg kell valakit neveznünk a bájos hölgykoszorúból, megemlíthetjük hogy ott láttuk Belházy Adá, Ebell Margit és Vikol Poli kisasszonyokat, és ki győzné a többi szépeket mind elősorolni. A férfi seregbe ott láttuk az egyetemi tanárok közül Dr. Czifrá családjával, Dr. Vályi, Dr. Jenei, Dr. Török, Dr. Choncha tanárokat s a gazdasági intézet-től Gamauf V. tanár urat. A kedv és élvezetben páratlan tánczünnepe hajnal 1/2 3 órákor végződött s a reporter édes visszaemlékezés mellett azon reménytel teszi le tollát, hogy magyar „dalkör“-ünk mihamarabb rendez még egy ehez hasonló élvezetes ünnepélyt.

A kolozsvári zeneconservatorium ez évi 2-ik rendes hangversenyét f. hó 17-n a délutáni órákban tartotta meg, szép számú közönség jelenlétében. A sorozatot egy nyitányval kezdék meg Auber „kőmives és lakatos“ című dalművéből, előadva a zeneconservatorium tagjai által. E szám inkább a nagy közönség kedveért vétetett be, ha jól tudjuk ugyane nyitányt ez-élt mintegy 30 évvel ugyanezen conservatorium zenekara játszta, e zenekar akkor korántsem volt oly erős és teljes mint most, (most 9 első hegedű, ugyanannyi 2-ik hegedű, 3 bőgő és 4 violoncello, 5—6 violából áll, képviselve van valamennyi fúvó hangszer, egyedül a hoboé, az érdekes és sajátos hangját nélkülöztük); ez alkalommal a 9 első hegedű praecis összhangzó vonását; különben e zenekar inkább zenekar-seregnek lenne nevezhető, oly sok begyakorolt tagból áll. Hozzá tehetjük a számok egybeállítását illetőleg, hogy még a mult évben többnyire Beethoven darabokat hoztak s most Mozártot is elővevük, hogy a közönség ez utóbb nevezett klasszikus zeneszerző műveivel is megismer- tessék a s symphoniák hallásához szoktassák. A zárszám a cons. zenekara által előadott Mozart féle symphonia d. durból, Mozártnak első mű-vei közé tartozik s kivált a második tétele az andantino (melyet a zenekar kiváló finomsággal tolmácsol) egyike Mozart legkedvesebb zeneszer- ményeinek — oly zeneszerzemény, melynek élvez- hetésére igen finom hallás és nagy műérzés kívánta- tik. Az első tétel (Bevezetés az Allegroba) s az utolsó: Presto — szintén igen jól lettek szinezve. A közönség mindkét előadást megérdemelt tapsok- kal fogadta s különös dicsőretet érdemelt Jakobi ur, a conservatorium karmestere, ki egészen karmes- ternek termett alak s erélytel és figyelemmel tud igazgatni. Fáradozásai tekintélyes eredményről a bemutatott s jól tolmácsolt zeneművek, fényes ta- nubizonyosságot tesznek — A „kolozsvári dalkör“ mely oly sűrűn lép fel nyilvánosan, megint Huber „Szabadság dala“ hozá, az előadás közepén a dár tömeg jobb és bal oldalának han- gászai — a nőzva politikai közéletünket — egy- mással ellentétbe jöttek, de ez ellentét nem sokára megszűnt s aztán tovább minden jól ment. Egyedüli megjegyzésünk, hogy a középhangok gyengén vannak képviselve. Az előadás tapsokkal fogadtatott. Lambert József urat a közönség mindjárt megjelenésekor tapsokkal fogadta s nevezett zongoraművész ur a multkor hangverseny alkalommal elmaradt világhírű Mendelssohn-féle prestot velősen játszta;

nyes portámra, idővel meglátán, mit kellene vele cselekednem. De mostan ezért embert küldött én hozzám, hogy ő Bécsből és Lengyelországból az hadat megkérte volna és Erdélyországra menne, mert az erdélyi község ötlet kívánja, azt jelentette és mihelyt bejutna Erdel-be, az egész község mel- lé állna. De ő az én parancsolatomhoz és végzé- semhez magat nem tartotta; ha ahoz tartotta volna magát és ide jött volna, az ő kívánsága me- lőtt volna; de most Bécsből és Lengyelországból és az végekből hadat gyűjtött, és én tölem nem vára; a vajdaságra akart ő magától menni, nem illendő dol- got cselekedett. 193.) „Az én portámról nem volt parancsolatja — írja mintegy kiegészítőleg a Bá- thorihoz írt levelében — zászlót én ő neki nem adtam, ő maga gyűjtötte mellé a népet, erővel akarta megvenni az országot és megindulni, ki nem lehetséges. Az község azért, te föld micsoda nyomoruságot szenvedett, hogy tégedet nem sze- ret.“ 194.)

Rác Péter a szultán leveleivel jul. 21-én érkezett meg Báthori szamosfalvi táborába, tehát e leveleknek hasznát csak az itélet kimondásánál vehette már. Mert — mialatt követei szétteredtek a segély sürgetésére, Békés és serege az látt ki- indult Kassáról; míg Szathmár alá érkezett, Bá- thori is kibocsátá fegyverre hívó fúszólítását, hogy keljenek fel: „mert közel a háza ellen- sége Maximilián seregeivel, s mert a közös ellensé- get közérővel kell elnyomni.“ 195.) Junius 20-án csapott be Erdélybe 196) fölkelő táborával Békés, s a győzelmet csaknem bizonyosnak tartva, utközben jóságok, közhatalok, tisztségek ígéreteivel nő-

ugyszintén a Weberféle rondo au brillant-t rendkívüli gyakorlottsággal, jó felfogással, egészen Weber modorban ki tudvaevőleg zongorahangver- senyeiben e kevéssé rhapsodikus modorban tartott rondoaut előszeretettel szokta volt játszani. Lam- berg ur zongorajátékaról az a megjegyzésünk, hogy az erős és biztos és emellett tiszta. A közönség percekig tartó tapsokkal jutalmazá a művészt. A Pokornyféle zongorát Triska urszolgáltatta; a hang- szer igen jó volt, csak az a kár, hogy nem állitta- tott podiumra. — Kőrösi k. a. kit a szinpadról ismerünk, Luciaból az L. coloratur soprán ariát éneklé, kissé gyöngé hangon, futamaiban meglehetősen gyakorlottságot mutatott ugyan, de né- hől igen magasan vette a hangot, minek oka főleg elfoglaltságában rejlett s ez a kisasszonynál annyí- val feltűnőbb, mert már több ízben énekel meg- lehetősen terjedelmes ariákat és pedig mindig biztos- sággal. A közönség a k. a. éneket megérdemelt tapsokkal jutalmazá s egyáltalában megelégedve távozott.

A vallás és közoktatási m. kir. miniszter a kolozsvári egyetem mellett felállított államvizsgálati bizottsághoz, és pedig I. a jogtörténelmi államvizsgálati bizottsághoz: el- nökké: Züllich István, a kolozsvár-városi feloszla- tott törvényszék volt elnökét, alelnökké: dr. Csiky Viktor, egyetemi nyilv. rendes tanárt, bizottsági tagokká: dr. Farkas Lajos, dr. Jenei Viktor, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Korbuly Imre, dr. Óvári Kelemen, Ladnyi Gedeon és dr. Plósz Sándor egyetemi tanárokat, továbbá Jakob Elek országos levéltári igazgatót, II. a bírói államvizsgálati bizott- sághoz: elnökké: dr. Groisz Gusztáv, egyetemi ny. r. tanárt alelnökké: Dr. Haller Károlyt egy. ny. r. tanárt, bizottsági tagokká: dr. Choncha Győző, dr. Csiky Viktor, dr. Farkas Lajos, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Óvári Kelemen és dr. Plósz Sándor, egyetemi tanárokat, továbbá dr. Biró János kolozsvá- ri egyes bírói, Sebestyén Mihály, kir. ügyész, Szentiványi Gyula, kir. bíró, dr. Fischer Lajost, Frits Albert, Haller Rezső és Tamási Sándor h. ügy- védeket, III. az államtudományi államvizsgálati bizottsághoz: elnökké: Berde Áron, egy. ny. r. ta- nárt, alelnökké: Simon Elek h. ügyvédet, bizott- sági tagokká: dr. Choncha Győző, dr. Jenei Vik- tor, dr. Korbuly Imre, dr. Vályi Gábor egyetemi tanárokat, továbbá Kodolányi Antal, a kolozs-mo- nostori gazdasági tanintézet igazgatóját, Jánosi László pénzügyigazgatási tanácsost s Bokros Elek h. ügyvédet nevezte ki.

Gr. Mikó Imre ő nmlg. Felső-Uj- várt (jul 20-án, sept 10-én, oct 1-én) a szegény özvegyeknek 100 frt, a falusi iskola építésére 100 frt, a falubelieknek marháik gyógyítására 120 frt adományozott.

Szerdahelyi Kálmán. a nemzeti színház kiemelkedő művésze már hosszabb idő óta be- tezeskedett. Panaszkodott, az-yszédülésről s a vi- dék jobb levegője és csendjében keresett enyhülést. Elment — fájdalom — örökre Utoljára a „Három kalap“-ban mulattatá a nemzeti színház közönségét mely előtt egyes alkotásai, alakja felejthetlenné lesznek. Szerdahelyi Kálmán, Szerdahelyi József a pesti közönség felejthetlenné kedvenceinek fia, született Mikolozson 1829-ki febr. 16-án. Atyja vette pártját; Gyulafi László, az erdélyi seregek fővezéré is csatlakozásra hívta fel; a Mezőseu át Dézshoz nyomult elő, hová Hagymás Kristóf — hajdan Bekés pártosa eleséget küldött a táboruk, melyet — a prédálást szigorúan megtiltván — Ko- zárvárnál telepített le; onnan küldé szét felhívását az egész országba pártfeleikhez. Másnap Szamos- Újvár alá, har madnap Apahidára, s innen jul. 28- án Tordára ment, hol sok n csatlakoztak hozzá a nemesség és székelyek közül, más főurak közt Csáki Pál is tekintélyes sereggel. 197)

A mely nap Bekés Tordára érkezett, az nap vonult be Gy.-Fejérvárra az aggodalomba esett fe- jedelem, nagy öröme Hagymás Kristóf 200 lovas- sal és szintannyi gyaloggal, Gyulafi az erdélyi se- regekkel, Báfi Farkas és Kristóf testvérek kísé- réttel, mintegy kétszáz nemes lovas, 800 aranyos- széki gyalogszékely, Karánsebes és Lugas vidéké- ről 300 lovas, 200 gyalog fegyveres, s Helwig Ágost vezérlete alatt ezer száz. Kornis Gáspár, a huszti kapitány, is Báthorhoz indult, de a Bekés- párti ifjú Balasa Bálint az ismert nevű költő csapa- taira bukkánván, a kifejlett harczban sebet kapott s nem juthatott el a fejedelemhez.

Ha Bekés tordai táborából egyenesen Gyula- Fejérvárra veszi vala útját, s nem engedve időt Bá- thorinak arra, hogy segély-seregeit bevárja, megtá- madta volna, nagyobb hadereje, jól fegyverzett harczosai tán kivívták volna a győzelmet; azonban ezt ő nem tette, hanem, hogy a székely csapatokkal egyesülhessen, — kik azon birre, hogy régi sza- badságukat megadja, már rég lázongtak — Tor- dától Kutyalvára s innen jul 5-én Nyárádtőre ment, hol András Péter vezérlete alatt több mint két ezer csiki lovas, és még több gyalogszékely s a többi székelység is táborához csatlakozott.

Várfalvi Nagy János.

197) Bethl. II. 299 — 301. II.

a gyermeknek nevelését kezdettől fogva úgy intézte, hogy a színház iránt ne tapláltsék benne a haj- lam; azonban daczára az apai szigoroknak, melynek következtében a fiu 14 éves koráig színházi előadást nem látott, az ellenállhatlanul vonzódtottia színész- let felé. — Annak tanúságát már a kolozsvári ref. col- legiumban adta tanuló korában, midőn az egész éven át örvendett az évi közzvizsgálatoknak, melyek alkalmával a tanulók rendszeren szindarabot adtak elő Szerdahelyi 1844-ben színész is lett. — Kezdetben atyja társulatánál működött De ott nem maradt soká, hanem majd Felek, majd Havi és Szabó társulató- hoz szegődött, s a burlész szakma képviselőjévé lett. — Később Prielle Kornéliával lépett házás- ságra. 1848-ban mint főhadnagy vett a szabadság- harczban részt, s az erdélyi hadseregben szolgált egész a zsidói fegyverletélig. Azután ismét a szinpadhoz fordult, azonban 1852-ben katonasoro- zás alá került, de a temesvári magyar közönség, hol ekkor tartózkodott, annyira megkedvelte volt, hogy minden eszközt megragadott megmentésére, a mi sikerült is. 1854-ben megúván az örökös vándoréletet, Pestre jött kísérletet tenni a nemzeti szinpadon. Először Czako „Végrendelet“-ében lé- pett föl; Keresztit adván: azonban sokkal nagyobb tetszést aratott Jean előadásával (A szép molná- néban.) Ezóta színházunk állandó tagja volt, melynek vigjátéki személyzetében, Szerdahelyi elhunytával, nagyon nehezen pótolható úr támadt. A pesti nemzeti színház jelentése jeles színművé- szünk haláláról így hangzik: „A magyar színművé- szet gyászba öltözött! Szerdahelyi Kálmán, a jeles színművész, a kitűnő műveltségű ember, a legsze- retetreméltóbb barát nincs többé! E gyászban min- denki, a kit csak egyszer is elragadtatott művészetével, a ki csak egyszer is érintkezett vele, osztozik azok- kal, kik barátjai voltak. A nemzeti színház igaz- gatósága és személyzete nagyon szomorú köteles- séget teljesít, midőn a t. cz. közönségnek e gyász- hirt jelenti, és külső képen jelzi a nagy veszteség feletti mély fájdalmat, melyben az új csapás az in- lézetet és a magyar színművészetet borítá. A boldo- gult hült tetemei Pestre hozatnak, és temetéséről kü- lön jelentés fogja a t. cz. közönséget értesíteni. — Pest, november 15-én 1872.“

A „polgári társalkodó“ vasárnap közgyűlésének felolgyáról harsnap számunkban em- lékezünk meg.

Sz. 5600—1872. Felhívás. A val- lás s közoktatási m. kir. miniszter ur ő nmlga a véget, hogy a városi polgárok a jelen kor igényei- hez képest megkívántató ismereteket elsajátíthassák s így választott elttálpályájukon sikerrel működhes- senek, már a mult tanévben elrendelte, hogy a felnöttek számára a téli hónapokon át, az életkeres- seti ágaknál leginkább szükségelt ismeretek köré- ből alkalmas modorban előadások tartassanak, mely előadások, a közművelődés előmozdítása érdeké- ben, a jelen év téli időszakában is megtartandók levén. E czél elérése végett az itten létező közép- tanodai tanárok az előadásokat folyó hó 25-én megkezdik, oly formán, hogy ezen előadásokból napjára legfeljebb egy óra essék. A hallgatók a beiratás, valamint az előadások hallgatásáért sem- mi névvel nevezendő díjt nem fizetnek. A ki tehát valamely tantárgyra magát beiratni kívánja, Pál Sándor erdélyi tankerületi főigazgató ur hivatali helyiségében (bel-tördautoza, Seminarium épület) folyó hó 24-ig bármely nap, reggeli 10—12 óráig jelentkezhetik. Aoknak, kik a jelenkor igé- nyeihez képesti ismereteket szükségeltőknek meg- felelőleg nélkülözik, a magas m. kir. miniszterium a segélyt s az eszközt a szükséges kifejtésére ime újból megadta; bizton reméli e városi hatóság, hogy most, midőn különösen az iparos- és mun- kásosztály részére a szellemi gyűjtés s a nélkülöz- hetetlen ismeretek szerzésére a legkedvezőbb alka- lom ajánlkozik, ezen tért, melyen a képződés for- rása rejlik, s mely az ember rendeltetésének betöl- tésére emlékeztet, nem fogják saját helyesen fel- fogott érdekük tekintetéből hideg részvétlenséggel tekinteni, hisz az egyéniségnek leghatalmasabb fejlesztője: a tudás. Az ésszel s szabadsággal bíró lények alapörvénye: haladás. Az emberre nézve végezől: a tehetségek tökélesbbitése. Elvárja tehát e városi hatóság e város minden polgárától, mi- szerint ezen, a nemzeti boldogulásra áldást árasztó- tóltag ható intézkedést kellőleg méltányolva, a ki- nálkozó alkalmat készséggel megragadják, s e vá- ros nagy részét érdeklő fontos ügyet tisztán látva, s mélyen átérzve, annak élvezetében minél számo- sabbban lépnek; számit másfelől a befolyással bíró egyének hazafias érzületére, miszerint környezetük- ben minden lehető elkövetnek, hogy a magas kor- mánynak e böles s nemes törekvése sikerdus érd- ményre vezessen. Kolozsvár szabad királyi város közigazgatási tanácsának 1872. nov. hó 16-án tartott üléséből.

A „Grand kávéház“ (Helfly-ház) tegnap délután 5 órákor nyílt meg. Ez új mulató hely fényes és izlésteljesen van berendezve. Egész este nagy közönség gyönyörködött e csillogó ele- gáns helyiségekben, s nem hiába, mert ez új kávé- ház disze lesz városunknak. A kávéház belseje kö- szinre van festve, gazdag aranyozás ékíti. Maga a helyiség egészben 42 gáz-láng által világítatik. Előcsarnoka két részre oszlik; egyik az olvasásra való hely; másikkal előcszén szintén erre a czélra

használtatik, végeben azonban három fekéző asz- tal van elhelyezve; ez a billiárdjátéko helyiség; e mellett van egy kisdé kartyasoba. A erék berló mindenben iparkodt a közönség kívánalmaitak, kényelmének megfelelni; csak hírlap is 34-féle van, mely 3 francia keresett folyóirat megrende- lésével 37-re szaporodik. Pontos szolgálatról ké- nyelemről oly annyira van gondoskodva, hogy semmi kívánnivaló sem marad fenn. Az üveges kioszk is megnyílt s 4 gázláng által világítatik. E nagy és díszes kávéháznak szép jövőt ígér- hetünk.

Büvész érkezik. Kávéházainkban tegnap egy szines papirosra nyomtatott lávsürgöny díszlett mely tudatja a n. érdemű közönséggel Ráts- kay a híres büvész nov. 25-n való megérkezését s e napon „büvészi“ előadását este a „Redout“ termé- ben. — A lávsürgöny alatt egy szerény! név „Montefiore“ áll, ki a magyar megbízottja.

A nagymélt. m. kir. pénzügyminis- terium a kolozsvári m. k. pénzügyigazgató- ság számosztályához Vincze Simon m. k. pénzügy- ministeri II. osztályu számtisztet áthelyezni, Dietrich Amade m. kir. belügyminiszeri irnokot III-ad osz- tályu számtisztté kinevezni méltóztatott.

Ünnepélyes megnyitása az emeleti éttermeknek a „Panaonia“ új szállodában szomba- ton folyó hó 16-án este 8 órára zenekarának közreműködése mellett igen szép és nagyszámú kö- zönség jelenlétében történt. Nem hiányoztak uri nők, hölgyek és egy a polgári, mint katonai rend válogatott képviselői. Az ételek és italok izletesek, a szolgálat pontos volt. Sok szerencsét kívánhatunk oly vállalkozónak, ki a közönség igényeinek lelki- ősrmeretesen megfelelni igyekszik.

Tűzoltóink tegnap délután a sétaterén tartották rövid ideig tartó gyakorlatukat.

Tisztelkedés. Tűzoltóink tisztí sze- mélyzete tegnap délelőtti a főispán mts. Filip Sámuel és id. polgármester Medgyesi Tivadar uraknál voltak tisztelkedni.

Sebes hajtás és felfordulás. Szombaton valamint vasárnap is monostoruczabau egy egy kocsi fordult fel a sebes hajtás miatt. — Kocsisaink az ezt tiltó rendeletré mitem adnak, behatólag kellene őket erre figyelmeztetni.

Egyetemünk ez évben igen látogatott lesz, mert a nagyszámú rendes hallgatókon kívül sok rendkívüli is jelentkezett. — A beiratások még javában folynak s a határidő valószínűleg pár na- pig meg fog hosszabbítani, miután még most ér- kezik városunkba a fiatalság nagyrésze.

Nemzeti színház.

Szombaton nov. 16-án „A fehérruhás nő“ regényes színmű 5 felvonásban. Némethi Irma (Fairisle Laura) művésziessen alakított, kivált a 2-ik felvonás örülesi jelenetében. Kovács Gyula mint Percival elemében volt és telyos si- kerrel töltötte be szerepét. Krasznainak (fes- tész) volt néhány jobb jelenete, de egészben véve megint az a szokásá vált akadozás vont le sokat játékból. Mátrai (Fosca) csinosan jellemzett. Philippovicné (Mary) eddig tükán tapasz- talt monoton hanghordozása untatott.

Vasárnap nov. 17-én „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Berényi Gyula (Laczi) ki úgy látszik népszínműnekesnek van szerződötve, a szó szoros értelmében nem erre való, mivel hangja az éneklé-re nincs s még ezen felül telyos n hiány- zik játékbán az a kis tragikai árnyalat mi népszin- muveink hőseit leginkább vonzóvá teszi. Ma este ezekből épen semmit nem láttunk. De kány Róza ügyesen személyesítette a pajzán Lidit, s a men- nyire hangja terjedlme megengedte, csinosan is énekelte. Mátrai (Csaplár) ma néhány jelenetben kissé túlzott, egyebekben élvezetesen játszott, ugy Szentgyörgyi (Sugar Mihály) is Kendi (Friczi) jól mulattatatta a karzatot. Dezsőnére (Ilon) nézve, megtartjuk a közmondást „vagy jót vagy semmit“, tehát — hallgatunk.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

November 16-ról. 5% metaliques 65.75 5% nemzeti kölcsön 705. 1860-ki államköl- csön 102.60 Bankrészevények 980. Hitelrészevé- nyek 338.80 London 108.85. Ezüst 107.10. Cs. kir. arany 5.22. 20 frankos arany 8.68. — Földtérmentesítési kötvények: Magyar 78 50. Temesi 76. — Erdélyi 80. — Horv. Szlavan

Felelős szerkesztő Sándor János.

Nyilttér.

Ajánlkozás.

Egy nyugdíjazott katonatiszt, a ki számos évig külföldön tartózkodott s birja tökéletesen a francia, angol, magyar és német nyelveket, óhajt egy előkelő családnak jutni, vagy mint nevelő, vagy mint nyelvmester, helyben vagy vidéken. Le- veleket elfogad a szerkesztőség K. L. B. betűk alatt.

193) Szalay. A magyar történelemhez. 225—226. II.

194) Szalay u. o. 226—8 II.

195) Bethl. II. 296. I. Hubert Languet. u. o. II. 112—117. II.

196) Hubert Languet, u. o. 106—7. I.

Hirdetmény

a bor és hus fogyasztási adó hasonbérletének árverezéséről kolozs megyei Apahida, Dezmér és Pusztá-Szt.-Miklós községekre nézt.

Az árverés, mely az egyetlen, az az első és utolsó leend, 1872 november 23-án reggeli 9 órakor a m. k. pénzügyigazgatóság hivatali helyiségében Kolozsvárt Londonutca, gr. Rhédei János háznál fog megtartatni.

Ezen községek csak is együttesen, az az egyike a másik nélkül nem fog bérbe adatni.

Kikiáltási ár összesen 180 ft. és pedig Apahidára nézt

a bortól 50 ft.

a hústól 90 ft.

Dezmérré nézt

a bortól 15 ft.

a hústól 6 ft.

P.-Szt.-Miklósrá nézt

a bortól 15 ft.

a hústól 4 ft.

összesen fenntebbi 180 ft.

Az árverésben részt venni kívánók kötelesek a kikiáltási ár tiz százötletét, mint bánatpenzt letenni.

Írásbeli ajánlatok elfogadhatnak a m. k. pénzügyigazgatóságnál Kolozsvárt az árverés kezdetéig.

A m. k. pénzügyigazgatóságtól. Kolozsvárt, 1872 november 13-án.

Hirdetmény

a bor és hus fogyasztási adó hasonbérletének árverezéséről belső-szónokmegyei Felőr községre nézt.

Az árverés, mely az egyetlen, az az első és utolsó leend, 1872 évi november hó 28-án reggeli 9 órakor a deési m. k. pénzügyorségi bizottság irodájában fog megtartatni.

Kikiáltási ár a borkak és mustnak elhasználásától járó fogyasztási adóra nézve 65 ft.

a husnak elhasználásától 15 ft.

összesen 80 ft.

Az árverésben részt venni kívánók

kötelesek a kikiáltási ár tiz százötletét, mint bánatpenzt letenni.

Írásbeli ajánlatok elfogadhatnak a m. k. pénzügyigazgatóságnál Kolozsvárt, 1872 november hó 25-ig, vagy pedig a deési m. k. pénzügyi bizottságnál az árverés megkezdéséig.

Kolozsvárt, 1872 november 15-én. A kolozsvári m. k. pénzügyigazgatóságtól.

40 huzásra

évenként, melyek közt:

3 főnyeremény a 250,000 forint.

1 " a 220,000 "

7 " a 200,000 "

1 " a 150,000 "

1 " a 110,000 "

és még sok 60,000, 50,000, 40,000, 30,000 sat. frtos nyeremény van, nyerhetni egy részletjeggyel

A csoportu játéktársulatunkban

18 résztvevő közt, 25 negyedéves és 6 forintos részletfizetés mellett. Ezen kedvelt csoportban megvan minden Ausztriában létező állam-és magán-kölcsön sorsjegye, a melyek tőzsdészerinti értéke a teljes befizetés után a résztvevők közt készpénzül el fog osztatni. A törvényes okmány-bélyeg egyszer mindenkorra 99 krt. tesz.

Mindjárt az első negyedéves és 6 forintos részlet befizetése után.

Az 1864 és 1839-ki sorsjegyek huzására deczember 1-én, a hitel- és triesti sorsjegyekre Január 1-én sat. sat. játszik minden résztvevő.

Az 1839-ki főnyereményt 1871 szeptember 1-én.

Az 1864-ki főnyereményt 1870 szeptember 1-én nálunk nyerték játéktársulatban részletfizetés mellett.

Az osztrák Industrial-Bank váltó irodája,

ezelőtt Fűrst Eduard.

Bécs, Istvántér.

(604) 5—8

Demjén László Kolozsvárt megjelent m. k. egyetemi könyvtárusnál Kolozsvárt megjelent és általa minden könyvkereskedésben kapható: Kolozsvár története. Oklevéltárral. (1.) Os. és középkor. (513. kr. e. — 1540. kr. u.) Egy külön kötet világsztó rajzokkal. (36 tábla.) Írta Jakab Elek. Ara 10 ft. (327)

Az osztrák Industrial-Bank (Ezelőtt Fűrst Eduard bank-háza) Bécs, Istvántér 1 sz. a folyó év november 6-kától kezdve pénztárjegyeket 4—8 (603) 5—8

(602) A kolozsvári királyi szabadalmazott TEMETKEZÉSI INTÉZET Entreprise des pompes funebres egy évi működése alatt teljesen be bizonyította, hogy városunknak diszére, a t. cz. közönségnek hasznára van. Az intézet főállása óta temetkezéseink díszesebbek s jóval kevesebbe kerülnek, mi az által lett elérve, hogy az intézet saját begyakorlott személyzetet, fogatokat, különböző gyász-szekereket, fa- és érez-koporsót s egyéb gyász kellékekből raktárt tart, hogy mennyire kiérdemeltük a t. cz. közönség bizalmát, mutatja az, hogy helyt és vidéken minden nagyobb szerű temetést intézetünk végezt. A rendes temetések 25, 50, 100, 150, 200, 300 és 400 forintosok — azonban ezen díjszabállyal tetszés szerinti eltérés eszközölthetnek s kívánatra drágább vagy olcsóbb temetés is rendeztetik. A felsorolt díjakért az intézet a díjszabály szerint koporsót, párnákat, lepedőt, mádráczt, szemtakarót, ravatalt, szoba diszítést, gyertyákat, egyházi szertartást, harangozást, szomorú jelentést, gyász és kísérő kocsikat, egyenruházott személyzetet, sirásatást és befedést szolgáltat ki, rendez és állit elő oly pontossággal, hogy a gyászoló család közreműködése legkevésbé sem lesz igénybe veve. Érez- és fakoporsók felszerelve vagy a nélkül magára is szolgáltatnak ki gyári árban. Felvételi iroda: Bogdán István üzletében. Intézeti és raktári helyiség kül-tordautca a temető bójárásnál balra. Kolozsvárt, október hó 1872. A temetkezési intézet. Bogdán István, igazgató.